।। ଦ୍ୱିତୀୟ ଦିନ ପାରାୟଣ ।।

।। ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ ।।

ଅଦ୍‌ଭୁତ ଅବତାର, ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କ ପ୍ରକୃତି ଓ ତାଙ୍କର ଯୋଗ କ୍ରିୟା, ସର୍ବବ୍ୟାପକତା, କୁଷ୍ଠ ରୋଗୀଙ୍କ ସେବା, ଖପର୍ଦ୍ଦେଙ୍କ ପୁତ୍ରର ପ୍ଲେଗ ରୋଗ, ପଣ୍ଡରପୁର ଯାତ୍ରା

।। ଅଦ୍‌ଭୁତ ଅବତାର ।।

ଶ୍ରୀ ସାଇବାବା ସମସ୍ତ ଯୋଗକ୍ରିୟାରେ ପାରଦର୍ଶୀ ଥିଲେ । ଛଅପ୍ରକାର କ୍ରିୟାର ସେ ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ବିଶେଷ କ୍ରିୟା ହେଉଛି ଧୌତି(ଯାହା ୩ ଇଞ୍ଚ ପ୍ରସ୍ଥ ଓ ସାଢ଼େ ୨ ୨ ଫୁଟ ଲମ୍ବର ଗୋଟିଏ ଓଦାକନାକୁ ପେଟ ଭିତରେ ପୂରାଇ ସଫାକରିବା କ୍ରିୟା), ଖଣ୍ଡଯୋଗ(ଶରୀରର ଅବୟବଗୁଡ଼ିକୁ ପୃଥକ ପୃଥକ କରି ପୁଣି ପୂର୍ବବତ୍ ଯୋଡ଼ିବା) ଏବଂ ସମାଧି ଆଦି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଯଦି ବାବାଙ୍କୁ ହିନ୍ଦୁ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ତାହେଲେ ସ୍ୱରୂପରୁ ସେ ମୁସଲମାନ ଭଳି ଜଣାପଡୁଥିଲେ । ତେଣୁ କେହି ବି ଠିକ୍‌କରି କହିପାରୁନଥିଲେ ସେ ହିନ୍ଦୁ ନା ମୁସଲମାନ । ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ରାମନବମୀ ଉତ୍ସବ ସେ ଯଥାବିଧି ପାଳନ କରୁଥିଲେ, ଏହା ସହିତ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ଚନ୍ଦନ ଉତ୍ସବ । ଉତ୍ସବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ମଲ୍ଲଯୋଦ୍ଧାମାନଙ୍କୁ ସେ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ବିଜେତାମାନଙ୍କୁ ପୁରସ୍କୃତ କରୁଥିଲେ । ଗୋକୁଳାଷ୍ଟମୀ ଦିନ ଗୋପାଳକଳା ଉତ୍ସବ ଧୂମଧାମ ସହକାରେ ପାଳନ କରୁଥିଲେ । ଇଦ୍‌ଦିନ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କୁ ନମାଜ ପଢ଼ିବା

ପାଇଁ ମସଜିଦ୍‌କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥିଲେ । ଥରେ ମହରମରେ ମୁସଲମାନମାନେ ମସଜିଦ୍‌ରେ ତାଜିଆ ସ୍ଥାପନ ତଥା କିଛିଦିନ ତାଜିଆକୁ ସେଠାରେ ରଖି ପୁଣି ଶୋଭାଯାତ୍ରା କରି ଗ୍ରାମରୁ ବାହାରିବାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କଲେ । ଶ୍ରୀ ସାଇବାବା ଚାରିଦିନ ତାଜିଆ ରଖିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଲେ ଏବଂ ପଞ୍ଚମ ଦିନ କୌଣସି ବିଦ୍ୱେଷ ବିନା ତାଜିଆକୁ ହଟାଇଦେଲେ । ଯଦି ତାଙ୍କୁ ମୁସଲମାନ କୁହାଯାଏ ହିନ୍ଦୁ ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କର କର୍ଣ୍ଣବେଧ ହୋଇଥିଲା ଆଉ ଯଦି ହିନ୍ଦୁ କହିବା ତାହେଲେ ସେ ସୁନତ୍ କରିବା ସପକ୍ଷରେ ଥିଲେ । ନାନାସାହେବ ଚନ୍ଦୋରକର ଯିଏ ବାବାଙ୍କୁ ଅତି ନିକଟରୁ ଦେଖିଛନ୍ତି, ବାବାଙ୍କର ସୁନତ୍ ହୋଇନଥିବା ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । (ବି.ଭି. ଦେବଙ୍କ ରଚନା : ବାବା ହିନ୍ଦୁ ନା ଯବନ, ସାଇଲୀଳା ପୃଷ୍ଠା ୫୬୨ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ) ଯଦି କିଏ ତାଙ୍କୁ ହିନ୍ଦୁ ବୋଲି କହେ, ତାହେଲେ ସିଏ ତ ସର୍ବଦା ମସଜିଦ୍‌ରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲେ ଏବଂ କେହି ଯଦି ମୁସଲିମ ବୋଲି କହେ ତାହେଲେ ସେ ସେଠାରେ ସର୍ବଦା ଧୁନି ଜଳାଇ ରଖୁଥିଲେ । ଏହା ସହିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମ, ଯାହାସବୁ ଇସଲାମ ଧର୍ମର ବିରୋଧୀ ଯଥା ଚକ୍କି ପେଷିବା, ଶଙ୍ଖ ଓ ଘଣ୍ଟନାଦ, ହୋମ ଆଦି କର୍ମ କରିବା, ଅନ୍ନଦାନ ଏବଂ ଅର୍ଘ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପୂଜନ ସର୍ବଦା ସେଠାରେ ଚାଲୁଥିଲା ।

ଯଦି କିଏ ତାଙ୍କୁ ଯବନ କହେ, କୁଳୀନ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏବଂ ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ନିୟମ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରି ତାଙ୍କୁ ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ପ୍ରଣିପାତ କରୁଥିଲେ । କିଏ ଯଦି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିଷୟ ପଚାରିବାକୁ ଯାଇଛି, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଭାବେ ତାହା ତା'ର ମନରୁ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇଯାଉଥିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କର ଦର୍ଶନମାତ୍ରକେ ସେ ବିମୋହିତ ହୋଇଉଠୁଥିଲା । ଏଣୁ ବାସ୍ତବରେ କେହି ଏହାର କୌଣସି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିପାରିନଥିଲେ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ବାବା ହିନ୍ଦୁ କି ଯବନ । ଏଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କ'ଣ ଅଛି ? ଯିଏ ଅହଂ ଏବଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଜନିତ ସୁଖକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଶରଣରେ ଚାଲିଯାଏ ତଥା ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ସହ ଅଭିନ୍ନତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର କୌଣସି ଜାତି, ଧର୍ମ ରହେ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀ ସାଇବାବା ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଥିଲେ । ସେ ଜାତି ଏବଂ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଭେଦଭାବ ଦେଖୁନଥିଲେ । ଫକିରମାନଙ୍କ ସହିତ ସେ ଆମିଷ ଏବଂ ମାଛ ଭୋଜନ କରୁଥିଲେ । କୁକୁର ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଭୋଜନପାତ୍ରରେ ମୁହଁ ଦେଇ ଆରାମରେ ତାଙ୍କ ସହ ଖାଇପାରୁଥିଲା । ଏହିପରି ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କର ଅପୂର୍ବ ତଥା ଅଦ୍‌ଭୁତ ଅବତାର ଥିଲା ।

ଗତ ଜନ୍ମର ଶୁଭ ସଂସ୍କାରର ଫଳସ୍ୱରୂପ ମୋତେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଚରଣରେ ବସିବାର ଏବଂ ତାଙ୍କର ସତ୍‌ସଙ୍ଗ ଲାଭ କରିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ମୋର ଯେଉଁପରି ଆନନ୍ଦ ଓ ସୁଖ ପ୍ରାପ୍ତି ଅନୁଭବ ହୋଇଛି ତାହା ମୁଁ କିପରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବି ? ଯଥାର୍ଥ ରୂପରେ ବାବା ଅଖଣ୍ଡ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମହାନତା ଏବଂ ଅଦ୍ୱିତୀୟତାର

କିଏ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିପାରିବ ? ଯିଏ ତାଙ୍କର ଚରଣକମଳର ଶରଣ ନେଇଛି, ସେ ଆତ୍ମସାକ୍ଷାତକାର ଲାଭ କରିଛି ।

ଅନେକ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ, ସାଧକ ଏବଂ ମୁମୁକ୍ଷୁଜନ ସାଇବାବାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସୁଥିଲେ । ବାବା ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଶୁଥିଲେ, ବସୁଥିଲେ ଏବଂ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ କରି ସେମାନଙ୍କର ମନୋରଞ୍ଜନ କରୁଥିଲେ । 'ଆଲ୍ଲା ମାଲିକ' ସର୍ବଦା ତାଙ୍କର କଣ୍ଠରେ ବିରାଜମାନ ଥିଲା । ସେ କେବେ ବି ବିବାଦ ଏବଂ ମତଭେଦରେ ପଶୁନଥିଲେ ଏବଂ ସର୍ବଦା ଶାନ୍ତ ଓ ସ୍ଥିର ରହୁଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ବେଳେବେଳେ ସେ କ୍ରୋଧିତ ହୋଇଉଠୁଥିଲେ । ସେ ସର୍ବଦା ବେଦାନ୍ତର ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିଲେ । କେହି ମଧ୍ୟ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଣିପାରିନଥିଲେ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ଶ୍ରୀ ସାଇବାବା କିଏ ଥିଲେ ? ଧନୀ ଓ ଗରିବ ଉଭୟେ ତାଙ୍କ ଲାଗି ସମାନ ଥିଲେ । ସେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଗୂଢ଼ କଥା ସବୁ ଜାଣିପାରୁଥିଲେ ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ତାହା ପ୍ରକଟ କରୁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ବିସ୍ମୟର ସୀମା ରହୁନଥିଲା । ସ୍ୱୟଂ ଜ୍ଞାନାବତାର ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଅଜ୍ଞାନତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ । ଆଦର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ସର୍ବଦା ଅରୁଚି ଥିଲା । ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କର ଏହିପରି ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଥିଲା । ସେ ଶରୀରଧାରୀ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ କର୍ମରୁ ତାଙ୍କର ଐଶ୍ୱରିକ ଶକ୍ତି ସ୍ପଷ୍ଟ ଝଲସି ଉଠୁଥିଲା । ଶିରିଡ଼ିର ସମସ୍ତ ନରନାରୀ ତାଙ୍କୁ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ରୂପରେ ମାନୁଥିଲେ ।

।। ବାବାଙ୍କର ଲୀଳା ।।

ମୋ ପରି ଏକ ମୂର୍ଖ, ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କ ଲୀଳାଗୁଡ଼ିକୁ କିପରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିପାରିବ ? ଶିରିଡ଼ିର ପ୍ରାୟତଃ ସମସ୍ତ ମନ୍ଦିରର ସେ ଜୀର୍ଣ୍ଣୋଦ୍ଧାର କରାଇଥିଲେ । ତାତ୍ୟା ପାଟିଲଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶନି, ଗଣପତି, ଶଙ୍କର, ପାର୍ବତୀ, ଗ୍ରାମ୍ୟଦେବତା ଏବଂ ହନୁମାନ ମନ୍ଦିର ମରାମତ କରାଗଲା । ବାବାଙ୍କର ଦାନ ମଧ୍ୟ ବିଲକ୍ଷଣ ଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣା ଭାବରେ ଯାହା ଆୟ ହେଉଥିଲା, ସେଥିରୁ ସେ କାହାକୁ ୨୦ ଟଙ୍କା, କାହାକୁ ୧୫ ଟଙ୍କା, କାହାକୁ ୫୦ ଟଙ୍କା ପ୍ରତିଦିନ ସ୍ୱେଚ୍ଛାପୂର୍ବକ ଦାନ କରୁଥିଲେ । ପ୍ରାପ୍ତିକର୍ତ୍ତା ଏହାକୁ ଶୁଦ୍ଧଦାନ ମନେ କରୁଥିଲା । ବାବାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସର୍ବଦା ଏହି ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ଯେ ଉପଯୁକ୍ତ ମାର୍ଗରେ ତାହାର ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଯାଉ ।

ବାବାଙ୍କର ଦର୍ଶନ ଦ୍ୱାରା ଭକ୍ତମାନଙ୍କର ଅନେକ ପ୍ରକାର ଲାଭ ହେଉଥିଲା । ଅନେକ ନିଷ୍କପଟ ଏବଂ ସୁସ୍ଥ ହେଉଥିଲେ, ଦୁଷ୍ଟାତ୍ମା ପୁଣ୍ୟାତ୍ମାରେ ପରିଣତ ହେଉଥିଲେ, କୁଷ୍ଠରୋଗରୁ ଅନେକ ମୁକ୍ତ ହେଲେ ଏବଂ ଅନେକଙ୍କର ମନୋକାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ପଙ୍ଗୁର ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଦୂର ହୋଇ ସକ୍ଷମ ହେଲା । ଏହିପରି ଭାବରେ ତାଙ୍କର କୀର୍ତ୍ତି ଦୂର ଦୂରାନ୍ତକୁ ବ୍ୟାପିବାକୁ ଲାଗିଲା ଏବଂ ସେହି ସବୁ ସ୍ଥାନରୁ ଅସଂଖ୍ୟ ଲୋକ ଶିରିଡ଼ିକୁ

ଆସିବାରେ ଲାଗିଲେ । ବାବା ସର୍ବଦା ଧୁନି ପାଖରେ ଆସନ ପକାଇ ବସି ରହୁଥିଲେ ଏବଂ ସେଠାରେ ବିଶ୍ରାମ କରୁଥିଲେ । ସେ କେବେ ସ୍ନାନ କରୁଥିଲେ ଏବଂ କେବେ କେବେ ସ୍ନାନ ନକରି ସମାଧିରେ ବିଲୀନ ରହୁଥିଲେ । ମସ୍ତକରେ ଶିରୋପା, କଟୀଦେଶରେ ଧୋତି ଏବଂ ଦେହ ଆବରଣ ପାଇଁ ଏକ ଅଙ୍ଗରଖା ଧାରଣ କରୁଥିଲେ । ପ୍ରଥମରୁ ହିଁ ତାଙ୍କର ବେଶଚର୍ଯ୍ୟା ଏହି ପ୍ରକାର ଥିଲା । ଜୀବନର ପୂର୍ବାର୍ଦ୍ଧରେ ସେ ଗ୍ରାମରେ ଚିକିତ୍ସାସେବା କରୁଥିଲେ । ରୋଗର ନିଦାନକରି ଔଷଧ ଦେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ହାତରେ ଯାଦୁକରୀ ଶକ୍ତି ଥିଲା । ତେଣୁ ଅଳ୍ପ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ଯଶସ୍ୱୀ ଚିକିତ୍ସକ ଭାବରେ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କଲେ । ଏଠାରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଉଛି, ଯାହା କି ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଚିତ୍ର ।

।। ବିଲକ୍ଷଣ ନେତ୍ର ଚିକିତ୍ସା ।।

ଜଣେ ଭକ୍ତଙ୍କର ଆଖି ବହୁତ ଲାଲ ହୋଇଯାଇଥିଲା ଓ ଫୁଲିଯାଇଥିଲା । ଶିରିଡ଼ି ଭଳି କ୍ଷୁଦ୍ର ଗ୍ରାମରେ ଡାକ୍ତର ମିଳିବେ କେଉଁଠୁ ? ଭକ୍ତମାନେ ରୋଗୀକୁ ବାବାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖକୁ ନେଲେ । ଏହି ପ୍ରକାର ରୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଡାକ୍ତର ପ୍ରାୟତଃ ମଲମ, ଅଞ୍ଜନ, ଗୋଦୁଗ୍ଧ ତଥା କର୍ପୂରଯୁକ୍ତ ଔଷଧ ଦେଇଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବାବାଙ୍କର ଔଷଧ ସର୍ବଦା ଭିନ୍ନ ଥିଲା । ଭାଲିଆ ମଞ୍ଜି ଗୁଣ୍ଡକରି ଦୁଇଟି ଗୁଳା କଲେ ଏବଂ ରୋଗୀର ଆଖିରେ ଗୋଟିଏ ଗୁଳା ଲଗାଇ କନା ପଟି ବାନ୍ଧିଦେଲେ । ପରଦିନ ପଟି କାଢ଼ି ପାଣି ଛାଟ ଦିଆଗଲା । ଏହାପରେ ଫୁଲା କମିଗଲା ଏବଂ ଆଖି ପ୍ରାୟତଃ ନୀରୋଗ ହୋଇଗଲା । ଆଖି ଶରୀରର ଏକ ସୁକୋମଳ ଅଙ୍ଗ, କିନ୍ତୁ ବାବାଙ୍କ ଔଷଧରୁ କିଛି କ୍ଷତି ହେଲା ନାହିଁ ବରଂ ଆଖିର ପୀଡ଼ା ଦୂର ହୋଇଗଲା । ଏହି ପ୍ରକାର ଅନେକ ରୋଗୀ ନୀରୋଗ ହେଉଥିଲେ । ଏଠାରେ ତ ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା ।

।। ବାବାଙ୍କର ଯୋଗକ୍ରିୟା ।।

ବାବା ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଯୋଗ କ୍ରିୟାର ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ । ସେଥିରୁ କେବଳ ଦୁଇଟିର ଉଲ୍ଲେଖ ଏଠାରେ କରାଯାଉଛି ।

ଧୌତି କ୍ରିୟା : ପ୍ରତି ତିନିଦିନରେ ଥରେ ବାବା ମସଜିଦ୍‌ଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଦୂରରେ ଏକ ବଟ ବୃକ୍ଷ ତଳେ ଏହି କ୍ରିୟା କରୁଥିଲେ । ଥରେ ଲୋକମାନେ ଦେଖିଲେ ଯେ ସେ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତବୁଜୁଳା ଉଦରରୁ ବାହାର କରି ତାହାକୁ ଚାରିପଟୁ ସଫା କଲେ ଏବଂ ନିକଟସ୍ଥ ଗଛମୂଳରେ ଶୁଖିବାକୁ ରଖିଦେଲେ । ଶିରିଡ଼ିରେ ଏହି ଘଟଣା ଦେଖିଥିବା ଲୋକ ଏବେ ବି ଜୀବିତ ଅଛନ୍ତି । ସେ ଏହି କଥାର ପରୀକ୍ଷା ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସାଧାରଣ ଧୌତି କ୍ରିୟା ୩ ଇଞ୍ଚ ଚଉଡ଼ା ଏବଂ ସାଢ଼େ ୨୨ ଫୁଟ ଲମ୍ବର ଏକ ଓଦା

କପଡ଼ା ସାହାଯ୍ୟରେ କରାଯାଏ । ଏହି କପଡ଼ାକୁ ପାଟି ଦେଇ ପେଟ ଯାଏଁ ପୂରାଇ ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ଅଧଘଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହିପରି ରଖାଯାଏ । ଏହାପରେ ତାକୁ ପୁଣି ବାହାରକୁ କାଢ଼ି ଅଣାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ବାବାଙ୍କର ଉପରୋକ୍ତ ଧୌତି କ୍ରିୟା ବିଚିତ୍ର ଏବଂ ଅସାଧାରଣ ଥିଲା ।

ଖଣ୍ଡଯୋଗ : ଦିନେ ବାବା ତାଙ୍କ ଶରୀରର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅବୟବଗୁଡ଼ିକୁ ପୃଥକ ପୃଥକ କରି ମସଜିଦ୍‌ର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ରଖିଦେଲେ । ଅକସ୍ମାତ ସେହି ଦିନ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ମସଜିଦ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକ ଏଠି ସେଠି ପଡ଼ିଥିବାର ଦେଖି ଭୟଭୀତ ହୋଇଗଲେ । ସେ ମନରେ ଭାବିନେଲେ କି ବାବାଙ୍କୁ କିଏ ହତ୍ୟା କରି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ପକାଇଦେଇଛି, ତେଣୁ ସେଠାରୁ ଫେରି ଗ୍ରାମମୁଖିଆଙ୍କୁ ଏହି ସୂଚନା ଦେବାକୁ ସ୍ଥିର କଲେ । କିନ୍ତୁ ଖବର ଦେବା ଲୋକ ହିଁ ଅଡୁଆରେ ପଡ଼ିବ, ଏ କଥା ପୁଣି ମନଭିତରକୁ ଆସିବାରୁ ସେ ନୀରବ ରହିଗଲେ । ପରଦିନ ଯେତେବେଳେ ମସଜିଦ୍‌କୁ ଗଲେ ପୂର୍ବବତ୍ ବାବାଙ୍କୁ ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ଏବଂ ସୁସ୍ଥ ଶରୀରରେ ଦେଖି ତାଙ୍କର ବିସ୍ମୟର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ଲାଗିଲା ପୂର୍ବଦିନ ସେ ଯାହା ଦେଖିଥିଲେ ତାହା କ'ଣ ସ୍ୱପ୍ନ ଥିଲା ?

ବାବା ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥାରୁ ହିଁ ଯୋଗକ୍ରିୟା କରୁଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥା ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଥିଲା, ତାହାର ଜ୍ଞାନ କାହାକୁ ମଧ୍ୟ ଜ୍ଞାତ ନଥିଲା । ଚିକିତ୍ସା ନାମରେ ସେ କେବେ କାହାଠାରୁ ଗୋଟିଏ ପଇସା ନେଉନଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଏପରି ଲୋକବତ୍ସଳ ଗୁଣ ଯୋଗୁ ତାଙ୍କର କୀର୍ତ୍ତି ଦୂର ଦୂରାନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାପିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଅନେକ ଗରିବ ଏବଂ ରୋଗୀଙ୍କୁ ଉତ୍ତମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କଲେ ।

ଚିକିତ୍ସକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଚିକିତ୍ସକ ଏହି ମହାପୁରୁଷ ଜଣକ କେବେ ବି ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥ କଥା ଚିନ୍ତା ନକରି ଅନେକ ବିଘ୍ନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିଲେ ତଥା ନିଜେ ଅସହ୍ୟ ବେଦନା ଏବଂ କଷ୍ଟ ସହି ସର୍ବଦା ଅନ୍ୟର ମଙ୍ଗଳ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ବିପତ୍ତିରେ ସହାୟତା କରୁଥିଲେ । ସର୍ବଦା ପରର କଲ୍ୟାଣ ନିମିତ୍ତ ସେ ଚିନ୍ତିତ ରହୁଥିଲେ । ଏପରି ଏକ ଘଟଣା ନିମ୍ନରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଉଛି, ଯାହାକି ତାଙ୍କର ସର୍ବବ୍ୟାପକତା ଏବଂ ମହାନ ଦୟାଳୁ ଭାବର ପରିଚୟ ଦିଏ ।

ବାବାଙ୍କ ସର୍ବବ୍ୟାପକତା ଏବଂ ଦୟାଭାବ : ୧୯୧୦ ମସିହାରେ ଦୀପାବଳିର ଶୁଭ ଅବସରରେ ବାବା ଧୁନି ପାଖରେ ବସି ଅଗ୍ନିତାପ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଧୁନିରେ କାଠଖଣ୍ଡମାନ ପକାଇ ଚାଲିଥିଲେ । ଧୁନି ଜୋର୍‌ରେ ଜଳୁଥିଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ସେ କାଠ ପକାଇବା ବଦଳରେ ନିଜର ହାତ ଧୁନିରେ ପୂରାଇଦେଲେ । ହାତ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ପୋଡ଼ିଗଲା । ପାଖରେ ଥିବା ସହାୟକ ମାଧବ ଏବଂ ମାଧବରାଓ ଦେଶପାଣ୍ଡେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଉଠି ବାବାଙ୍କୁ ଭିଡ଼ି ଧରିଆଣିଲେ ।

ମାଧବରାଓ କହିଲେ 'ହେ ଦେବ ! ଆପଣ ଏ କ'ଣ କଲେ ?' ବାବା ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ କହିଲେ 'କିଛିଦୂରରେ ଜଣେ କମାର ପତ୍ନୀ ଯେତେବେଳେ ଚୂଲି ଲଗାଉଥିଲା, ତା'ର ସ୍ୱାମୀର ଡାକ ଶୁଣି ହଠାତ୍ ଉଠିଲାବେଳକୁ ଅଣ୍ଟାରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ତା'ର ଶିଶୁଟି ଚୂଲି ଭିତରେ ଗଳିପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ହାତ ପୂରାଇ ଶିଶୁଟିର ଜୀବନ ରକ୍ଷା କଲି । ମୋର ହାତ ପୋଡ଼ିଯିବାରେ କୌଣସି ଦୁଃଖ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏକ ନିରୀହ ଶିଶୁର ଜୀବନ ଯେ ରହିଗଲା, ଏହା ମୋତେ ଅତୀବ ସନ୍ତୋଷ ଦେଉଛି ।'

।।କୁଷ୍ଠ ରୋଗୀଙ୍କ ସେବା ।।

ମାଧବ ରାଓ ଦେଶପାଣ୍ଡେ ବା ଶ୍ୟାମାଙ୍କଠାରୁ ବାବାଙ୍କର ହାତ ଦଗ୍ଧୀଭୂତ ହେବା ଖବର ପାଇ ନାନାସାହେବ ଚନ୍ଦୋରକର, ମୁମ୍ବଇର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଡାକ୍ତର ପରମାନନ୍ଦଙ୍କ ସହିତ ଔଷଧ, ପ୍ରଲେପ, ପଟି ଆଦି ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଶିରିଡ଼ିରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେ ବାବାଙ୍କୁ ଡାକ୍ତର ପରମାନନ୍ଦଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଚିକିତ୍ସା କରିବାକୁ ତଥା କ୍ଷତ ସ୍ଥାନରେ ଔଷଧ ଲଗାଇବାକୁ ଅନୁମତି ମାଗିଲେ । କିନ୍ତୁ ବାବା ଏହାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିଦେଲେ । କୁଷ୍ଠରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ଭକ୍ତ ଭାଗୋଜୀ ସିନ୍ଧେ କ୍ଷତ ସ୍ଥାନରେ ପଟି ବାନ୍ଧି ଦେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା ପ୍ରତିଦିନ ପୋଡ଼ି ଯାଇଥିବା ସ୍ଥାନରେ ଘିଅ ମଇଲମ କରିବା ଓ ତାହା ଉପରେ ଏକ ପତ୍ର ରଖି ପଟି ବାନ୍ଧିଦେବା । ଘାଆ ଶିଘ୍ର ଭଲ ହୋଇଯିବା ଆଶାରେ ନାନାସାହେବ ଚନ୍ଦୋରକର ପଟିକୁ ହଟାଇଦେଇ ଡାକ୍ତର ପରମାନନ୍ଦଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଚିକିତ୍ସା କରାଇବା ପାଇଁ ବାବାଙ୍କୁ ଅନୁନୟ ବିନୟ କଲେ । ଏପରିକି ଡାକ୍ତର ପରମାନନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଥର ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ, କିନ୍ତୁ ବାବା ସେମାନଙ୍କ ଅନୁରୋଧକୁ ଏଡ଼ାଇଦେଇ କହିଲେ 'ଆଲ୍ଲା ହିଁ ମୋର ଡାକ୍ତର' । ହାତର ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସେ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରିଦେଲେ । ଡାଃ ପରମାନନ୍ଦଙ୍କ ଔଷଧ ପେଡ଼ି ଶିରିଡ଼ିର ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ଖୋଲାଯାଇପାରିଲା ନାହିଁ କି ତାହାର ବ୍ୟବହାର ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ତଥାପି ଡାକ୍ତରଜଣଙ୍କର ପରମ ସୌଭାଗ୍ୟ ଥିଲା, ଯେଉଁ କାରଣରୁ ସେ ବାବାଙ୍କର ଦର୍ଶନ ଲାଭର ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ । ଭାଗୋଜୀଙ୍କୁ ଔଷଧ ଲଗାଇବାକୁ ଅନୁମତି ମିଳିଲା । କିଛି ଦିନ ପରେ ଯେତେବେଳେ ଘାଆ ଠିକ୍ ହୋଇଗଲା, ସମସ୍ତ ଭକ୍ତ ଖୁସି ହୋଇଗଲେ, କିନ୍ତୁ ଆହୁରି କିଛି ପୀଡ଼ା ବାକି ରହିଛି କି ନାହିଁ ତାହା କେହି ଜାଣୁନଥିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ଘିଅରେ ହାତ ମାଲିସ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ପୁଣି କସିକରି ପଟି ବାନ୍ଧିବା– ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କ ସମାଧି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟହ ଚାଲିଥିଲା । ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କ ପରି ପୂର୍ଣ୍ଣ ସିଦ୍ଧଙ୍କୁ ଏହିପରି ଚିକିତ୍ସାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଭକ୍ତର ପ୍ରେମବଶରେ ସେ ଭାଗୋଜୀଙ୍କର ଏହି ସେବା ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ବାବା ଲେଣ୍ଡିକୁ ଯାଉଥିଲେ, ଭାଗୋଜୀ ଛତା ଧରି ତାଙ୍କ ସହ ଯାଉଥିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ

ଯେତେବେଳେ ବାବା ଧୂନି ପାଖରେ ବିରାଜମାନ କରୁଥିଲେ, ଭାଗୋଜୀ ସେଠାରେ ପ୍ରଥମରୁ ଉପସ୍ଥିତ ରହି ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଉଥିଲେ । ଭାଗୋଜୀ ପୂର୍ବଜନ୍ମରେ ଅନେକ ପାପ କର୍ମ କରିଥିଲେ, ଏହି କାରଣରୁ ସେ କୁଷ୍ଟରୋଗରେ ପୀଡ଼ିତ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଆଙ୍ଗୁଳି ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଶରୀର ପୋକ ମାଛିରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ଉତ୍କଟ ଗନ୍ଧ ଜାତ ହେଉଥିଲା । ଯଦିଓ ବାହ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେ ଦୁର୍ଭାଗା ପ୍ରତୀତ ହେଉଥିଲେ, ବାବାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ସେବକ ହୋଇଥିବା କାରଣରୁ ସେ ହିଁ ପ୍ରକୃତରେ ଅଧିକ ଭାଗ୍ୟଶାଳୀ ତଥା ସୁଖୀ ଥିଲେ । ବାବାଙ୍କର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ରାରେ ଲାଭ କରିଥିଲେ ।

।। ବାଳକ ଖପର୍ଦ୍ଦେର ପ୍ଲେଗରୋଗ ।।

ଏବେ ବାବାଙ୍କର ଆଉ ଏକ ଅଦ୍‌ଭୁତ ଲୀଳା ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଛି । ଅମରାବତିର ଦାଦାସାହେବ ଖପର୍ଦ୍ଦେଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଖପର୍ଦ୍ଦେ ତାଙ୍କର ଶିଶୁପୁତ୍ର ସହିତ ଶିରିଡ଼ିରେ ଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ପୁତ୍ରକୁ ଜ୍ୱର ହେଲା ଓ ତାପରେ ସେ ପ୍ଲେଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଗଲା । ଶ୍ରୀମତୀ ଖପର୍ଦ୍ଦେ ଛାନିଆଁ ହୋଇ ବିବ୍ରତ ଜଣାପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ଅମରାବତୀ ଫେରିଯିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଯେତେବେଳେ ବାବା ବାୟୁସେବନ ପାଇଁ ୱାଡ଼ା(ଏବେ ସମାଧି ମନ୍ଦିର) ଅଭିମୁଖେ ଆସୁଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ବାବାଙ୍କୁ ଶିରିଡ଼ି ଛାଡ଼ିବାକୁ ଅନୁମତି ଭିକ୍ଷାକରି ଥରିଲା କଣ୍ଠରେ ସେ କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ପୁତ୍ର ପ୍ଲେଗ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଛି,ଏଣୁ ସେ ଘରକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି । ବଡ଼ ହାଲୁକା ଭାବରେ ବାବା ଏହାର ସମାଧାନ କରି କହିଲେ 'ଆକାଶରେ ଏବେ ମେଘ ଢ଼ାଙ୍କିଛି । ତାହା ହଟିବା ପରେ ଆକାଶ ପୁଣି ସ୍ୱଚ୍ଛ ହୋଇଯିବ ।' ଏହା କହି ସେ କଟୀଦେଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଫନି ଉଠାଇଦେଲେ ଏବଂ ଉପସ୍ଥିତ ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ଅଣ୍ଡାକୃତିର ଚାରୋଟି ବଥ ଦେଖାଇ କହିଲେ- ଦେଖ, ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମୋତେ କେତେ କଷ୍ଟ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡୁଛି । ସେମାନଙ୍କର କଷ୍ଟ ମୋର ଅଟେ । ଏହି ବିଚିତ୍ର ତଥା ଅସାଧାରଣ ଲୀଳା ଦେଖି ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ବିଶ୍ୱାସ ହେଲା ଯେ ସନ୍ଥଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଭକ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ କେତେ କଷ୍ଟ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡୁଛି । ସନ୍ଥଙ୍କ ହୃଦୟ ମହମଠାରୁ ମଧ୍ୟ ତରଳ ତଥା ଲହୁଣୀ ସଦୃଶ କୋମଳ ଅଟେ । ସେମାନେ ନିଃସ୍ୱାର୍ଥପର ଭାବରେ ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ପ୍ରେମ କରନ୍ତି ଏବଂ ନିଜର ସଂପର୍କୀୟ ବିଚାର କରନ୍ତି ।

।। ପଣ୍ଢରପୁର ଯାତ୍ରା ଓ ନିବାସ ।।

ବାବା ତାଙ୍କର ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ କେତେ ପ୍ରେମ କରୁଥିଲେ ଏବଂ କେଉଁପରି ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଇଚ୍ଛା ତଥା ଖବରକୁ ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ଜାଣିପାରୁଥିଲେ, ତାହାର ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଏହି ଅଧ୍ୟାୟ ସମାପ୍ତ କରୁଛି ।

ନାନା ସାହେବ ଚନ୍ଦୋରକର ବାବାଙ୍କର ଜଣେ ପରମଭକ୍ତ ଥିଲେ । ସେ ଖାନଦେଶର ମାମଲତଦାର ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପଣ୍ଢରପୁରକୁ ବଦଳି ହେଲା ତଥା ଶ୍ରୀ ସାଇବାବାଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଭକ୍ତି ଏହିପରି ଫଳଦାୟୀ ହେଲା । ପଣ୍ଢରପୁରକୁ ମର୍ତ୍ତ୍ୟର ବୈକୁଣ୍ଠ ବୋଲି ମନେ କରାଯାଏ । ଚନ୍ଦୋରକର ଏଥିରେ ବଡ଼ ଖୁସି ହୋଇ ଶୀଘ୍ର ନୂତନ ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ବାହାରିଲେ ଓ ଯିବାପୂର୍ବରୁ ବାବାଙ୍କର ଦର୍ଶନ ଓ ଆଶୀର୍ବାଦ ନିମିତ୍ତ ଶିରିଡ଼ି ଗଲେ । ଶିରିଡ଼ିକୁ ସେ ପଣ୍ଢରପୁର ଓ ବାବାଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ବିଠୋବା ମନେ କରୁଥିଲେ । ଯାହା ବି ହେଉ ବଦଳିର ସୂଚନା ସେ କାହାକୁ ଦେଇନଥିଲେ ଏବଂ ଯଥାଶୀଘ୍ର ଶିରିଡ଼ିରେ ପହଞ୍ଚି ବାବାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ନେଇ ପଣ୍ଢରପୁର ଯାତ୍ରା କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ବାବାଙ୍କ ପାଖରେ କ'ଣ ଲୁଚି ରହିବ ? ସିଏ ତ ସର୍ବଜ୍ଞ । ଯେମିତି ନାନାସାହେବ ଶିରିଡ଼ିର ଅନତିଦୂର ନିମଗାଓଁ ପାଖାପାଖି ହୋଇଛନ୍ତି, ବାବା ଏହି ସମୟରେ ମହଲସାପତି, ଅପ୍ପା ସିନ୍ଧେ ଏବଂ କାଶୀରାମଙ୍କ ସହିତ ଦ୍ୱାରକାମାୟୀରେ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ କରୁଥିଲେ । ହଠାତ୍ ନୀରବତା ଖେଳିଗଲା ଏବଂ ବାବା କହିଲେ, 'ଆସ ଚାରିଜଣ ମିଶି ଭଜନ ବୋଲିବା । ପଣ୍ଢରପୁରର ଦ୍ୱାର ଖୋଲିଯାଇଛି । ପ୍ରେମପୂର୍ବକ ଏହି ଭଜନ ଗାଇବା । ଭଜନଟିର ଭାବାର୍ଥ ଏହିପରି – 'ମୋତେ ପଣ୍ଢରପୁର ଯାଇ ସେଠାରେ ରହିବାକୁ ହେବ, କାହିଁକିନା ତାହା ମୋର ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନିବାସ ।' ବାବା ଗାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ଓ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ ସହିତ ସ୍ୱର ମିଳାଇଲେ । କିଛି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ନାନାସାହେବ ସପରିବାର ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ବାବାଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କଲେ । ସେ ବାବାଙ୍କୁ ପଣ୍ଢରପୁର ଯାତ୍ରା ତଥା ସେଠାରେ ରହିବା ନିମିତ୍ତ ଅନୁମତି ଭିକ୍ଷା କଲେ । ପାଠକଗଣ, ଏବେ ଦେଖନ୍ତୁ, ସେହି ପ୍ରାର୍ଥନାର କି ଆବଶ୍ୟକତା ଥିଲା ? ଭକ୍ତଗଣ ନାନାସାହେବଙ୍କୁ କହିଲେ କି ବାବା ପଣ୍ଢରପୁର ନିବାସ କଥା ଆଗରୁ କହିସାରିଥିଲେ । ଏହା ଶୁଣି ନାନାସାହେବ ବିହ୍ୱଳିତ ହୋଇ ବାବାଙ୍କ ଶ୍ରୀଚରଣରେ ଲୋଟିପଡ଼ିଲେ ତଥା ବାବାଙ୍କ ଅନୁମତି, ଉଦି ଏବଂ ଆଶୀର୍ବାଦ ନେଇ ପଣ୍ଢରପୁର ଯାତ୍ରାକଲେ ।

ବାବାଙ୍କ ଲୀଳା ଅନନ୍ତ । ଅନ୍ୟ ବିଷୟ ଯଥା ମାନବ ଜନ୍ମର ମହତ୍ତ୍ୱ, ବାବାଙ୍କ ଭିକ୍ଷାବୃତ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଜୀବନ ନିର୍ବାହ, ବାୟଜାବାଈଙ୍କ ସେବା ଆଦି କଥା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅଧ୍ୟାୟ ପାଇଁ ରଖି ଏବେ ମୁଁ ବିଶ୍ରାମ ନେଉଛି ।

ଶ୍ରୀ ସଦ୍‌ଗୁରୁ ସାଇନାଥାର୍ପଣମସ୍ତୁ । ଶୁଭଂ ଭବତୁ ।।